

Advies over de Langetermijnvisie Duurzame Ontwikkeling 2050

- Op vraag van voormalig minister van Klimaat en Energie Paul Mignette, in een brief van 25 juli 2011
 - Voorbereid door de werkgroep strategieën
 - Goedgekeurd door de algemene vergadering van 25 mei 2012
 - De oorspronkelijke taal van dit advies is het Nederlands
-

1. Context

- [a] In het kader van de opmaak van een langetermijnvisie duurzame ontwikkeling 2050, zoals voorzien in de wet duurzame ontwikkeling, werd aan de verschillende actoren van de wet gevraagd een bijdrage te leveren aan dit proces.
- [b] De vier ledengroepen in de raad hebben elk een eigen 'visie 2050' uitgewerkt. Dit advies moet in samenhang met die vier teksten worden gezien.

2. Advies

2.1. Statuut van dit advies

- [1] De raad waardeert sterk de geboden mogelijkheid een bijdrage te kunnen leveren aan de opmaak van een federale langetermijnvisie duurzame ontwikkeling 2050.
- [2] De raad wil in dit advies recht doen aan de rijke diversiteit aan visies en inzichten die bij zijn leden bestaan. Daarom is ervoor gekozen de afzonderlijke visieteksten van de ledengroepen van de raad samen met dit advies aan te bieden. Het advies geeft duiding bij het geheel van die afzonderlijke visieteksten. Het advies wordt samen met de visieteksten aangeboden aan de minister, de andere actoren en het parlement, als bijdrage aan het proces van de opmaak van de langetermijnvisie.
- [3] Bij de leden van de raad bestaat brede overeenstemming over de grote uitdagingen die op ons afkomen in de periode tot 2050. Deze uitdagingen zijn sociaal, economisch en ecologisch van aard. Zij kunnen slechts worden aangegaan en beantwoord door de samenhang tussen deze drie dimensies te bewaken. Ook over de vraag 'in welke samenleving willen wij leven in 2050' blijkt een tamelijk ruime consensus te bestaan. Dit advies wijdt haar eerste deel aan deze overeenstemming. Deze maatschappelijke consensus kan de basis vormen voor de noodzakelijke transitie die ons dichterbij het wensbeeld van 2050 moet brengen. Over de te volgen weg, en zeker ook over de keuze van de precieze stappen die moeten gezet worden om tot het gewenste streefbeeld te komen, zijn er deels convergerende en deels uiteenlopende visies. Dat hoeft volgens de raad geen probleem te zijn, integendeel. De raad is ervan overtuigd dat op dit moment van het proces de diversiteit aan visies en ideeën een meerwaarde kan zijn. Op dit aspect gaan wij in in het laatste luik van dit advies. Een voldoende openheid van het proces en daarmee verankerd een structurele participatie van alle betrokkenen en een georganiseerde maatschappelijke dialoog zijn volgens de raad basisvoorwaarden voor een succesvol traject. In dit onderdeel worden enkele pistes of vragen vermeld die terug te vinden zijn in de visies van de afzonderlijke ledengroepen maar nog geen consensus bij de leden van de raad uitdrukken.

- [4] Dit advies richt zich op de federale overheid en wil het vooral hebben over het uit te werken beleid van de Belgische regering. Dat beleid doet zich vanzelfsprekend voor in een internationale context (beleidsarchitectuur, politieke, ecologische en sociale ontwikkelingen, ...) en wordt mee vorm gegeven door de verschillende internationale governancestructuren waar ons land deel van uitmaakt, onder meer de EU.

2.2. Streefbeeld 2050: contouren van een gewenst maatschappijmodel

- [5] In het gedeelde streefbeeld voor 2050 garandeert een performante economie binnen ecologische grenzen een houdbare hoge levenskwaliteit met kwaliteitsvol werk voor iedereen in een inclusieve samenleving.
- [6] De generatie van 2050 en de daaropvolgende generaties moeten zich in vrijheid kunnen ontplooiën, waarbij die vrijheid is ingebed in maatschappelijke verantwoordelijkheid. Een goed uitgebouwde en performante sociale zekerheid en een toegankelijke gezondheidszorg zijn wezenskenmerken van de samenleving anno 2050. Op dat moment moet ons land op weg zijn naar de uitbanning van de armoede. Wereldwijd is de kloof tussen arm en rijk gevoelig verminderd en is de basis gelegd voor een wereldwijd systeem van sociale zekerheid.
- [7] Tegen 2050 is in ons streefbeeld sprake van een significante omkeer van de degradatie van de planetaire draagkracht, met het oog op een volledig herstel van het natuurlijk kapitaal. Dat impliceert een transformatie van onze niet-duurzame consumptie- en productiepatronen waarbij het respect voor de grenzen aan de ecologische draagkracht van de planeet centraal staat.
- [8] Om de gewenste toestand in 2050 te bereiken, zal er nood zijn aan een stabiel macro-economisch klimaat en gezonde en veerkrachtige ondernemingen die in een internationale economische context kunnen opereren. Onze economie is op dat moment innovatief en veerkrachtig, en kan daardoor vlot inspelen op snelle veranderingen die zich kunnen en zullen voordoen. Terwijl we uitdrukkelijk opteren voor het behoud van onze industriële capaciteit, beseffen wij ten volle dat deze zelf grondige veranderingen zal ondergaan. Vergeleken met de huidige toestand zal tegen 2050 in alle economische sectoren een verregaande vergroening zijn doorgevoerd. Die zal leiden tot een lagekoolstofeconomie die – mee dankzij het sluiten van kringlopen – aanzienlijk minder beslag legt op de natuurlijke hulpbronnen doorheen de hele keten.
- [9] Gezonde overheidsfinanciën en een institutioneel beleidskader gericht op goed bestuur geven de federale overheid de mogelijkheid om de gewenste ontwikkelingen ten volle te ondersteunen. De afstemming met de sub- en supranationale overheden moet zich richten op een maximale coherentie. Dat impliceert verder ook dat België een sterk internationaal institutioneel kader voor duurzame ontwikkeling nastreeft. In de verschillende externe beleidsdomeinen (onder meer ontwikkelingsamenwerking, handel, werking internationale financiële instellingen IMF en Wereldbank, landbouwbeleid) betekent coherentie dat het streven naar sociale rechtvaardigheid binnen planetaire grenzen het streefdoel is.
- [10] Om de gewenste toestand in 2050 te bereiken zal de overheid concrete beleidsdoelstellingen en daarmee samenhangende indicatoren moeten afspreken en vastleggen.

2.3. Streefbeeld 2050: een faciliterend kader dat de transitie mogelijk maakt

- [11] Om het wensbeeld 2050 te realiseren, zullen wij door diepgaande maatschappelijke veranderingen moeten gaan. Dat dient te gebeuren in het kader van een transitieproces dat een aantal systemische veranderingen in gang zet. In de volgende punten suggereert de raad enkele elementen van dat kader, zonder volledig te willen zijn.

- [12] De grondige vernieuwing en vergroening van onze economie zullen moeten gebeuren binnen het kader van een rechtvaardige transitie. Dit betekent dat werknemers zich aan wijzigende omstandigheden moeten kunnen aanpassen. Zij moeten daarbij nieuwe vaardigheden kunnen integreren. Levenslang leren moet bijdragen tot het realiseren van een hoge tewerkstellingsgraad met kwaliteitsvolle jobs. De overgang vergt het behoud van een performante sociale zekerheid. Om dit alles mogelijk te maken, is een voortdurende sociale dialoog nodig.
- [13] Ook ondernemers zullen snel moeten kunnen inspelen op verandering. Daarbij zal een kleine, open economie als de onze permanent rekening moeten houden met de Europese en internationale ontwikkelingen.
- [14] Nog meer dan nu zullen we een cultuur van innovatie en ondernemerschap moeten stimuleren. Dat heeft te maken met investeringen in kennisnetwerken en een aangepast institutioneel kader. Onderzoek en ontwikkeling zullen mee een antwoord moeten formuleren op de verscherpte economische, ecologische en sociale uitdagingen. Innovatie heeft toenemende aandacht voor het bevorderen van economische en maatschappelijke veerkracht. Technologische innovatie, systeeminnovatie en sociale innovatie moeten samengaan en elkaar versterken.
- [15] Om te komen tot een koolstofarme economie met een laag beslag op natuurlijke hulpbronnen, teneinde de ecologische grenzen te vrijwaren, is er nood aan systemische vernieuwingen in de productie- en consumptiemodellen. Die moeten mogelijk maken dat een aantrekkelijk welvaartsniveau kan worden gegarandeerd met een veel lagere ecologische voetafdruk. Nieuwe businessmodellen, die bijvoorbeeld toelaten diensten aan te bieden (bv. leasing van apparaten, autodelen, ...) waar vroeger het bezit van producten centraal stond, net als een ambitieus model van ecodesign, gericht op herbruikbaarheid en recyclage van producten, kunnen in de toekomstige economie een groeiende rol innemen en bieden ondernemingen nieuwe kansen.
- [16] Om dit alles mogelijk te maken, dient er blijvend geïnvesteerd te worden in kennisontwikkeling, en dat in een internationaal gecoördineerd kader (onder meer via de EU). Over hoe we best van de huidige naar de in 2050 gewenste toestand gaan, bestaat nog geen eenduidige blauwdruk. Scenario's moeten tegelijk heldere langetermijndoelstellingen hebben en ook flexibel genoeg zijn om in te spelen op nieuwe inzichten. Daarom is naast meer wetenschappelijk onderbouwde kennis ook praktijkkennis nodig, evenals een keuze voor meer multidisciplinair onderzoek om de volgende stappen in het transitieproces te kunnen voorbereiden. Daarbij moet de interface tussen de wetenschappelijke wereld, de publieke beleidscentra, de bedrijfswereld en de civiele maatschappij versterkt worden.
- [17] Een cruciaal sluitstuk van het transitieproces is de keuze voor een doorgedreven participatieve benadering. Klassieke top-down-modellen alleen zijn niet meer toereikend als antwoord op de complexe uitdagingen van de toekomst. Het actief betrekken van alle stakeholders in het transitieproces en het inspelen op niche-initiatieven zijn een noodzaak (bv. het voorstel van de raad om te komen tot een transitieplatform voor een duurzaam voedingsstelsel). Binnen de democratische instituties en praktijken zou de aandacht voor langetermijnprocessen structureel moeten verankerd worden. Tegelijk is het vergroten van de veerkracht van de instituties een noodzaak.

2.4. Streefbeeld 2050: verder maatschappelijk debat vereist

- [18] Ook al is er bij de leden van de raad grote overeenstemming over de grote uitdagingen die op ons afkomen, er blijven ook enkele elementen waarover vandaag geen gedeelde visie bestaat. Ofschoon volledige eensgezindheid een utopie is – en ook diversiteit aan meningen een rijkdom – is het toch

wenselijk om over deze visieverschillen te blijven nadenken in een brede maatschappelijke dialoog. Op enkele belangrijke verschillen in visie gaan wij hieronder in

- [19] Hoewel alle leden van de raad een actieve rol toekennen, zowel aan de ondernemingen en de markt als aan de overheid, verschillen de appreciaties over wat de optimale balans is tussen overheidsinterventie (met daarbij overheidsregulering en de rol van publieke bedrijven) en ruimte voor marktmechanismen met het oog op het bereiken van het streefbeeld 2050. Ook over de vraag hoe publieke diensten en 'commons' internationaal best zouden beschermd worden is verdere ideeënvorming nodig. Verder debat is nodig over de vraag of op lange termijn blijvende economische groei noodzakelijk en mogelijk is, en over de juiste instrumenten om economische performantie, welvaart en welzijn te meten.
- [20] Alle leden zijn het eens over het grote belang van een cultuur van innovatie die verankerd is in een transitieperspectief. Een doel daarvan moet zijn te komen tot systemische innovatie. Over welke institutionele aanpassingen daarvoor nodig zijn (bv. inzake Intellectual Property Rights, impact van belastingen op ondernemerschap, ...) en de aandacht die daaraan moet besteed worden, is nog geen overeenstemming.
- [21] De leden delen de overtuiging dat alle landen en alle burgers van de wereld recht hebben op een duurzame ontwikkeling. In de economische transformatie die mondiaal zal plaatsvinden tussen nu en 2050 zou een grotere gelijkheid in het gebruik van de natuurlijke rijkdommen tussen rijk en arm (tussen en binnen landen) moeten worden nagestreefd. In welke mate dit al dan niet automatisch zal plaatsvinden via economische convergentie en/of al dan niet rekening zal moeten gehouden worden met de historische verantwoordelijkheid is er op heden geen eensgezindheid.
- [22] De leden delen het belang van gezonde overheidsfinanciën. Over hoe de evolutie in de kosten van de overheid, onder meer door vergrijzing en gezondheidszorg, dient te worden beheerst en bekostigd, en over de vraag naar verschuivingen binnen het belastingsysteem is er zeker nog behoefte aan verder maatschappelijk debat.
- [23] Er is eensgezindheid over het feit dat het gebruik van natuurlijke hulpbronnen de rechten van de lokale bevolking eender waar ter wereld niet in het gedrang mag brengen. Over hoe zich dat moet vertalen in concrete internationale regelgeving (onder meer voor de wereldhandel) bestaat nog geen consensus. De raad vraagt extra aandacht van de overheid om in deze complexe discussie te komen tot kennisverwerving en visievorming, en dat bij voorkeur in een multi-levelkader.

Bijlage 1 Stemgerechtigde leden van de algemene vergadering die deelnamen aan de stemming over dit advies

- De voorzitter en 2 ondervoorzitters:
Theo Rombouts, Jan Turf, Isabelle Callens
- 2 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor milieubescherming:
Marie Cors (IEW), Sabien Leemans (WWF)
- 2 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelingssamenwerking:
Jo Dalemans (Broederlijk Delen), Brigitte Gloire (Oxfam)
- 1 van de 2 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties die de belangen van verbruikers verdedigen:
Christian Rousseau (Test-Aankoop)
- 4 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties:
Philippe Cornelis (CSC), Claude Rolin (CSC), Sébastien Storme (FGTB), Daniel Van Daele (FGTB)
- 3 van de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties:
Ann Nachtergaele (FEVIA), Piet Vanden Abeele (UNIZO), Françoise Van Tiggelen (DETIC/Essenscia)
- 0 van de 2 vertegenwoordigers van de energieproducenten:
- 2 van de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus:
Monique Carnol (ULg), Dries Lesage (UGent)

Totaal: 17 van de 38 stemgerechtigde leden

Bijlage 2

Vergaderingen voor de voorbereiding van dit advies

De dialoogdag van 4 mei, en de werkgroep strategieën van 14 en 21 mei vergaderden ter voorbereiding van dit advies.

Bijlage 3

Deelnemers aan de voorbereiding van dit advies

Voorzitter

- Jan TURF

Stemgerechtigde leden FRDO en hun vertegenwoordigers

- Antoinette BROUYAUX (Associations 21)
- Isabelle CALLENS (VBO)
- Lieze CLOOTS (Bond Beter Leefmilieu)
- Philippe CORNELIS (CSC)
- Marie CORS (IEW)
- Jean-Pierre DE LEENER (11.11.11)
- Michel GENET (Greenpeace)
- Brigitte GLOIRE (Oxfam Solidarité)
- Sabien LEEMANS (WWF)
- Sébastien STORME (FGTB)
- Geert VANCRONENBURG (VBO)

Wetenschappelijke raadgevers en uitgenodigde experts

-

Verontschuldigd

- Bert DE WEL (ACV)
- Els HERTOGEN (11.11.11)
- Nicolas VAN NUFFEL (CNCD)
- Françoise VAN TIGGELEN (VBO)

Secretariaat FRDO

- Jan DE SMEDT
- Marc DEPOORTERE
- Alexis DALL'ASTA
- Chris SCHUURMANS
- Jan MERTENS